

RAAP-NOTITIE 224

Plangebied Badhuisstraat 17

Gemeente Bergambacht

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Arjan Verstoep Buro voor Bouwkunde bv
Project: archeologisch onderzoek plangebied Badhuisstraat 17 (gemeente Bergambacht)
Titel: Plangebied Badhuisstraat 17 te Bergambacht, gemeente Bergambacht;
een inventariserend archeologisch onderzoek
Status: eindversie
Datum: oktober 2002
Auteur: drs. I.A. Schute
Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2002\BEBA\N0224-BEBA.qxd
Projectcode: BEBA
Projectleider: drs. I.A. Schute
Projectmedewerker: drs. G. Eggermont
ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. C.M. Soonius

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2002

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Arjan Verstoep Buro voor Bouwkunde bv heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 14 oktober 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen uitbreiding van de basisschool aan de Badhuisstraat 17 in Bergambacht. Doel van dit onderzoek was het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en, voor zover mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Arjan Verstoep Buro voor Bouwkunde bv heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 14 oktober 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen uitbreiding van de basisschool aan de Badhuisstraat 17 te Bergambacht in de gemeente Bergambacht. Het inventariserend archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was tweeledig:

- het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan;
- het opsporen van een eventueel aanwezig rivierduin in de ondergrond. Op dergelijke duinen kunnen bewoningssporen uit het Mesolithicum en/of Neolithicum voorkomen (zie § 2.2).

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Bergambacht en staat afgebeeld op kaartblad 38B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 113.540/438.420. Ten tijde van het onderzoek was het gebied in gebruik als moestuin en bosschage. Voor het plangebied geldt een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit diverse perioden (zie § 2.2).

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het *Handboek ROB-specificaties* (Brinkkemper e.a., 1998) en, voor zover mogelijk, conform de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar tabel 1.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen.

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied staat op de geologische kaart aangegeven als eenheid rF2k (Rijks Geologische Dienst, 1992). In het gebied komen Afzettingen van Tiel (oeverafzettingen) voor op afwisselend Hollandveen en Afzettingen van Gorkum (kom- en oeverafzettingen). Direct ten westen van het plangebied ligt een rivierduin. Het is onduidelijk of de flank van dit rivierduin zich tot in het plangebied uitstrekt.

Ten noorden van het plangebied bevinden zich twee fossiele stroomgordels: verlande riviersystemen die tot de Afzettingen van Gorkum worden gerekend. Een van de stroomgordels was actief in het Atlanticum (Mesolithicum/Neolithicum), de ander in het Subboreaal (Neolithicum, mogelijk Bronstijd). Oeverafzettingen van deze systemen kunnen zich tot in het plangebied uitstrekken.

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. Uit de directe omgeving van het plangebied zijn diverse vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd bekend: het betreffen zowel fundamenten (onder andere resten van het kasteel 's-Heer Aartsberg) als aardewerk. De vondsten zijn aan of dicht onder het maaiveld gedaan. Vlak buiten het centrum van Bergambacht zijn verschillende laat-middeleeuwse huisterpen aangetroffen die samenhangen met de vroegste veenontginningen.

Direct ten westen van het plangebied ligt een terrein van 'hoge archeologische waarde': het betreft een rivierduin waarin sporen uit het Meso- en Neolithicum zijn aangetroffen (CMA-code 38B-120; Monumentnummer 10471).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een middelhoge kans op het aantreffen van archeologische waarden; deze verwachting is niet nader gespecificeerd naar type vindplaats of periode. In het plangebied kunnen op de flank van het rivierduin archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum voorkomen. Dergelijke resten liggen op relatief grote diepte en kunnen niet eenvoudig geïnventariseerd worden.

Op grond hiervan en op grond van de eventuele aanwezigheid van oeverafzettingen van latere riviersystemen, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit eerdere perioden.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn drie boringen geplaatst. Het te onderzoeken terrein is dermate klein dat het zetten van meer boringen (mede op basis van de interpretatie van de resultaten van deze boringen) zinloos is (figuur 1).

Aangezien tijdens het veldonderzoek duidelijk werd dat tot grotere diepte geboord moest worden dan op grond van het bureauonderzoek verondersteld werd, is uiteindelijk geboord tot maximaal 8,7 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van zeven cm en een gutsboor met een diameter van drie cm. De boringen zijn volgens RBB beschreven (het RAAP-boorbeschrijvingssysteem, conform NEN-5104: Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). De hoogte van de boringen is niet ingemeten. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De profielopbouw in de boringen is vrijwel identiek. Tot 1,2 m -Mv is sprake van donkerbruingrijze, humeuze zware klei die geïnterpreteerd kan worden als komafzettingen (Afzettingen van Tiel). Deze klei ligt op een laag Hollandveen die op 6,7 m -Mv (boring 1) en 6,85 m -Mv (boring 3) overgaat in staalgrijs zand met kleilagen, dat geïnterpreteerd kan worden als pleistocene rivierafzettingen. Rivierduinzand is niet aangetroffen.

In boring 2 is tussen 2,7 en 3,45 m -Mv een laag venige, zware klei aangetroffen. Deze kleilaag wordt geïnterpreteerd als een komafzetting (Afzetting van Gorkum).

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Hoewel in de bouwvoor wel puin is waargenomen, vormt dit geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Hoewel dit niet in overeenstemming is met de conclusies van het bureauonderzoek, zijn tijdens het booronderzoek in het plangebied verder geen archeologische vindplaatsen aangetroffen.

Aangezien in het gebied geen rivierduin is aangetroffen, worden hier geen archeologische resten uit de Steentijd verwacht.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten worden ten aanzien van het plangebied geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Zuid-Holland (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *NEN-5104, classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Rijks Geologische Dienst, 1992. *Geologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000. kaartblad 38 West Gorinchem West*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.

ROB, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (2e generatie). Globale Archeologische Kaart van het Continentale Plat*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).

Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarde
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Mv	Maaiveld

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

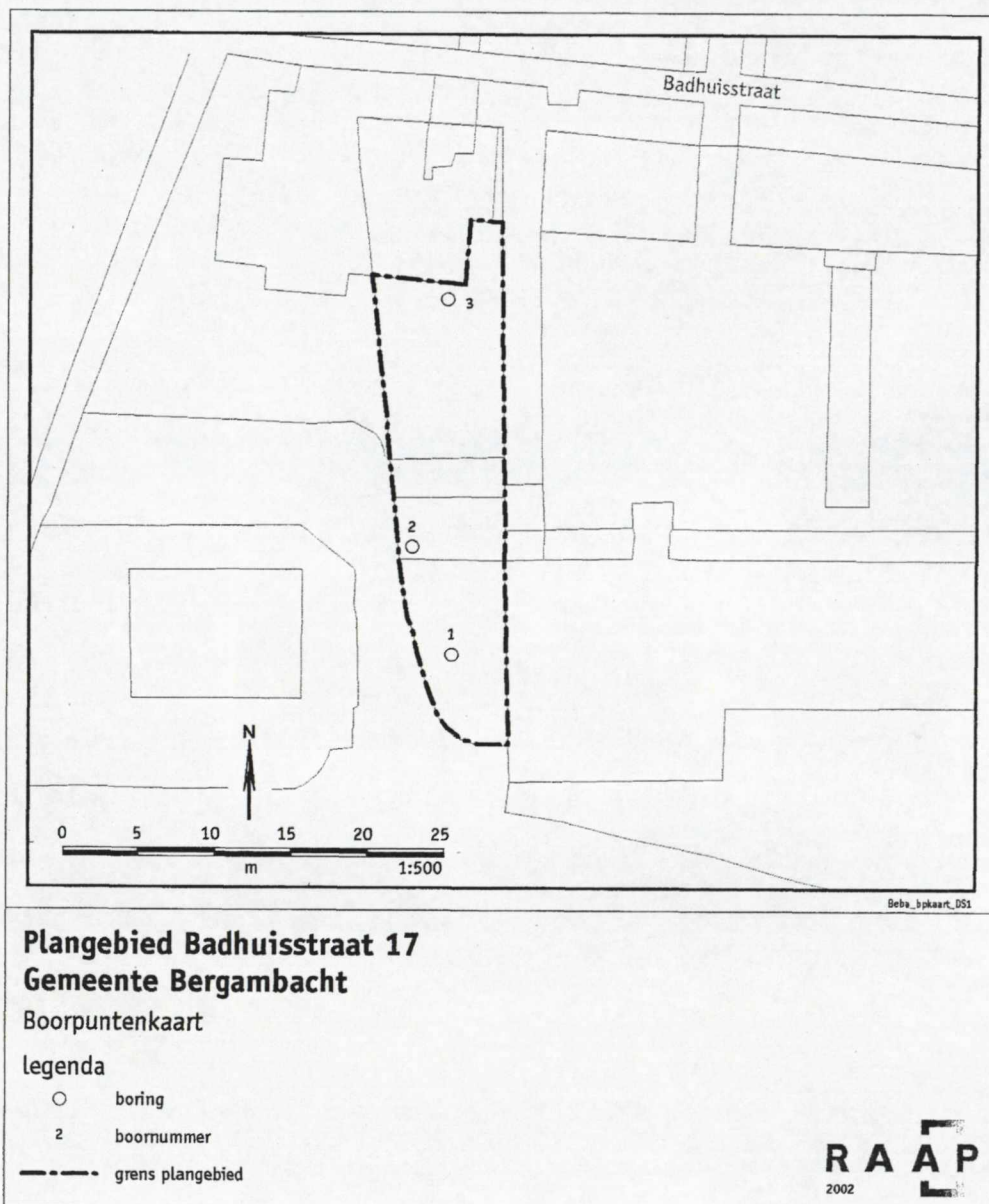
Tabel 1. Archeologische tijdsschaal.

Verklarende woordenlijst

Atlanticum	onderafdeling van het Holoceen. Het Atlanticum (8800-5000 jaar geleden) was warmer en vochtiger dan ons huidige klimaat.
Pleistoceen	geologisch tijdvak dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.)
Hollandveen	In het Subboreaal gevormd veen in laag-Nederland (ca. 5000-3000 jaar voor Chr.)
rivierduin	rivierduindoors uitstuiving uit een rivierlakte hierlangs ontstaan duin (in Nederland meestal Weichselien of Vroeg Holoceen van ouderdom)
Subboreaal	geologische periode van circa 2700-5000 jaar geleden

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1: archeologische tijdschaal.

Figuur 1: Boor-
puntenkaart.